

Naj živi antifašistična enotnost!

Petnajstdnevnik - Quindicinale

Abbon, postale - Gruppo II.

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 7 (828)

TRST - 30. aprila 1974

100 lir

Antifašistični Trst je odločno obsodil atentat na slovensko šolo

V soboto, 27. aprila zvečer je zločinska roka položila bombo v slovensko šolo pri Sv. Ivanu v Trstu. Na srečo ni bilo tedaj v šoli nikogar. Močna eksplozija je povzročila občutno škodo.

Minilo je komaj dobrih deset dni od tedaj, ko je misovski kolovodja Almirante grozil Slovencem in že je bilo izvršeno zločinsko dejanje, ki bi lahko povzročilo pokol.

Vsa demokratična javnost je zločin ostro obsodila ter zahteva izsleditev krivcev in tistih, ki stoje za njimi; za vse zahteva strogo kazen; zahteva pa tudi učinkovite ukrepe za to, da bi v prihodnosti ne prišlo več do podobnih dejanj.

Protifašistični Trst je takoj po atentatu odločno reagiral. Demokratične orga-

nizacije, bivši borci, krajevne, pokrajinske in deželne oblasti so zločinsko dejanje obsodile. Izvoljeni predstavniki so naslovili nujna vprašanja osrednji in deželni vladi.

Dijaki, vzgojitelji in delavci so stopili na mestne ulice. Z vso odločnostjo so izrekli obsodbo zločina, potrdili svoje nasprotovanje fašizmu in hkrati opozorili tiste, ki so odgovorni za javni red, naj izpolnijo svojo dolžnost, naj izsledijo krivce in tiste, ki stoje za njimi ter jih izroče roki pravice. Zahtevali so učinkovito zaščito in varnost.

Fašistični atentat je močno odjeknil tudi v Jugoslaviji. Vlada SFRJ je poslala vladi Italije noto, s katero protestira proti atentatu ter v skladu z določili mednarod-

nih dogovorov sprejme najodločnejše ukrepe za zaščito pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Fašistični napad na slovensko šolo pri Sv. Ivanu ni prizadel samo Slovencev. Ta napad je hkrati napad na demokratični red, na republiško ustavo, ki je sad protifašističnega odporništva in osvobodilnega boja.

"Nastopil je čas, ko nikakor ne moremo in ne smemo več trpeti fašistične dejavnosti." Tako poudarja resolucija Slovenske kulturno gospodarske zveze. V isti resoluciji je rečeno dalje, da "v duhu republiške ustave, ki jasno govori o prepovedi obnovitve fašističnih organizacij ter v duhu posebnega statuta sporazuma o soglasju, ki prepoveduje narodnostno mržnjo, je treba čimprej doseči prepoved fašističnih organizacij in onemogočiti netenje nacionalne mržnje in nemirov."

Takoj, zatem, ko se je raznesla vest o atentatu je tajnik tržaške federacije KPI tov. Rossetti dal naslednjo izjavo:

"Almirantejevo hujskanje na protikomunistično nasilje in na moralno in fizično linčanje slovenske narodnostne skupnosti je našlo točen odziv v bombnem atentatu. Ne more biti nobenega dvoma, da so atentat izvedli fašisti, kar spravlja še bolj v dvomljivo luč poskus, ki ga je napravila MSI pretekli petek v tržaškem občinskem svetu, da bi zanikala, da je fašistični kolovodja hujskal na sovraštvo proti Slovencem. Atentat na slovensko šolo se vključuje v strategijo napetosti, ki jo izvajajo reakcionarne sile, izkoriščajoč propagando za referendum, da bi ustvarile v državi kaos, omajale demokratične ustanove in s tem omogočile preokret na desno, kar skušajo narediti fašisti s kampanjo proti razporoki.

Atentat na slovensko šolo ima še bolj zaskrbljujoč pomen, če se upošteva položaj, ki ga preživlja naše področje v zvezi s sporom o vprašanju meje med Italijo in Jugoslavijo.

Slovenski in italijanski študentje so odločno odgovorili. Udeležili so se velike demonstracije. Skupaj z delavci so odločno izpričali svoje nasprotovanje fašizmu ter obsodili njegove zločine. Geslo demonstracije je bilo in je: "Italijani in Slovenci združeni v borbi proti fašističnemu prevratništvu, za demokratizacijo države!"

Sedaj je treba bolj kot kdaj koli poudariti, da želi prebivalstvo naše dežele mir, bratstvo med Italijani in Slovenci, da čuti potrebo po najtesnejšem sodelovanju in mirnem sožitju med narodi sosednje prijateljske republike Jugoslavije. Zato je treba danes bolj kot kdaj koli potrditi protifašistično obveznost in največjo budnost proti fašističnim provokacijam.

Sedaj ne zadostujejo več besede, niti ne uradne izjave: Trst mora še enkrat enotno odgovoriti na to hudo provokacijo".

Deželno tajništvo KPI odločno protestira zaradi terorističnega napada na slovensko šolo pri Sv. Ivanu. Ta napad ima izrazito fašistični pečat. Zahteva, naj se popolnoma osvetli ta zločin, naj pridejo krivci takoj pred sodišče, da se prepreči ponovitev iz leta 1969, ko je atentator ostal nakaznovan.

Bombni atentat je bil izvršen potem, ko je fašistični kolovodja govoril v Trstu, ščuval k narodnosti mržnji in proti demokratičnim silam.

Ta napad se uvršča v okvir strategije napetosti, ki je povzročila že toliko resnih dogodkov v Italiji, in ki naj bi privedla do preokreta na desno. Določeni krogi podpirajo ozračje nasilja, ki si postavlja za cilj degeneriranje kampanje za referendum o razporoki.

Nujno potrebna je največja budnost. Zavrtni je treba vse provokacije ter mobilizirati množice, da se izloči fašiste in njihove zaščitnike. Nujno je, da se oblasti zganejo odločno in takoj, da preprečijo sleherno prevratniško nasilje, da se zaščitijo ustanove, di so izšle iz Odpornišstva.

Enotni odbor proti fašizmu in zatiranju je na izredni seji, ki je bila v nedeljo, odločno obsodil fašistični napad na slovensko šolo pri Sv. Ivanu. Ta atentat, ki se uvršča med razne druge dogodke v izred-

Antifašistični Trst je obsodil atentat

Posledice atentata: okna so razbita, stene močno poškodovane. Kaj bi se zgodilo, če bi v trenutku eksplozije bili v šolskih prostorih ljudje?

no težkem položaju Trsta, mora dobiti odločen odgovor vseh demokratov, vseh Tržačanov. Zaradi tega Odbor proti fašizmu in zatiranju poziva delavce, slovenske in italijanske protifašiste, naj se udeležijo protestne manifestacije, ki so jo oklicala mladinska in študentska gibanja.

Enotni odbor proti fašizmu in zatiranju je poslal protestno brzojavko predsedniku vlade ter zahteval ukrepe za izsleditev in kaznovanje krivcev.

Senatorja Sema in Bacicchi in poslanci Škerk, Lizzero in Menichino so poslali

predsedniku vlade nujno vprašanje v zvezi z atentatom na slovensko šolo pri Sv. Ivanu v Trstu. Zahtevali so takojšnje odločne ukrepe.

Tudi Zveza italijanskih žena je odločno obsodila fašistični atentat, pozvala oblasti, naj sprejmejo ustrezne ukrepe, da bi se kaj takega več ne ponovilo, naj kaznujejo krivce. Slovenske in Italijanske žene pa je povabila, naj bodo budne.

Naj živi Prvi maj!

IZJAVA ZDRUŽENJA
SLOVENSKEGA MEDICINCEV
V TRSTU

Ob podlih fašističnih grožnjah in napadih na Slovence opozarjamo slovenski medicinci v Trstu na odgovornost, ki jo varnostnim in političnim oblastem naložijo določila republiške ustave tako glede zaščite narodnostnih majšin kakor glede temeljnih protifašističnih obveznosti.

S svoje strani naglašamo, da bomo znali v vsakem primeru izpričati zvestobo demokratični enotnosti med Slovenci in Italijani in izročilu skupnega protifašističnega odpora.

V Trstu, 29. aprila 1974.

Delavska manifestacija za rešitev gospodarstva in proti fašizmu

Na referendumu 12. maja 1974

Slovenci bomo odgovorili: NE!

Za fašiste je razporoka "rak družbe", Slovenci pa "bacili" - Združeni smo v obrambi državljskih svoboščin, proti fašizmu in mračnjaštvu

O zakonu "Fortuna - Baslini - Spagnoli" smo doslej pisali predvsem "iz svoje kuhinje". Navajali smo pravično urejanje primerov, ko je dopuščena ločitev, obrazložili smo smisel zakona, opozarjali na politično nevarnost klerofašistične zmage v Italiji.

Naj nam bo tokrat dovoljeno, da "pokukamo" med argumente nasprotnikov, se pravi demokristjanov in fašistov ter, v naših krajih, kaj pravi osamljeno omizje desničarsko usmerjenih slovenskih duhovnikov, ki se zbirajo okoli svojega "Katoliškega glasa".

Prva razveseljiva ugotovitev pa je, da so med Slovenci nasprotniki državljskih svoboščin še bolj osamljeni kot v večinskem narodu. Tudi sama "Slovenska skupnost" ni hotela vstopiti v boj na strani DC in MSI, pa ne samo zato, ker odklanja zavezništva z Almirantejevimi grobarji, pač pa zato, ker je tudi voditeljem "Slovenske skupnosti", s katero smo večkrat in še bomo polemizirali, ker se naši pogledi marsikje razhajajo, vendar priznavamo jim, da se zavedajo, kako je politično nevarno za manjšino odpravljanje državljskih pravic. Danes tebi, jutri meni... Tega se zavedajo vsi Slovenci, razen urednikov že omenjenega goriškega tednika.

Zakaj je "Katoliški glas" brez sramu sprejel zavezništvo z DC in MSI, nas ne čudi, pa tudi bralcem tega ne bomo posebej tolmačili, saj vsi poznamo zgodovino in tudi težnje tega tednika.

Katere argumente prinašajo nasprotniki razporoke?

Na kratko o fašistih. Ti se ne sramujejo povedati, da jim je za usodo italijanskih družin res deveta briga. Grobarjem italijanskega in drugih narodov pa se res nima smisla skrivati za temi krilaticami. Zato oznanjajo "Križarsko vojno", proti komunizmu in razlagajo, da je 12. maj "zadnji okop" protikomunistov. Sprejemajo Fanfanijeve blodnje o spremembi ustavnega demokratičnega režima na poti avtoritarne, nekakšno "golistične" republike z močnimi centralističnimi težnjami.

Fašisti lažejo. Predvsem zato, ker ni res, da bi državljske svoboščine v Italiji branili samo komunisti. Nasprotno, če izvzamemo klerofašistično zavezništvo med pristaši Fanfanija, so za "NE" vsi demokrati, med katerimi pa so globoke programske in idejne razlike. Komunisti in liberalci, socialdemokrati in radikalci, socialisti in republikanci, katerim se je

pridružila katoliška inteligenca, krščanski kulturniki, večje število duhovnikov in škofov, katoliški sindikalisti CISL, organizacije, kakor so Katoliška akcije in ACLI, zveza katoliških visokošolcev FUCI in druge.

Kaj se bo torej zgodilo, če bo 12. maja prevladal "NE"?

Zmagala bo demokracija, ne komunisti. Odstranili bomo provokacijo, ki nam je skušala iz spomina izbrisati smrdeči spomin na škandale z nafto, korupcijo ministrov, padec in vzpon vlade brez programa, gospodarsko krizo, rastoči kriminal, prevratniško dejavnost fašistov.

Italija se bo morala, po vsiljenem premoru, lotiti resnih vprašanj, kot so reforme, boj z inflacijo in draginjo, sklep sindikalnih sporazumov itd.

Povsem drugače, pa bi bilo, če bi zmagali DC in MSI. Ustvarila bi se nevarna večina, ki bi skušala razpustiti parlament in takoj razpisati nove volitve, v upanju, da bi novoustvarjena koalicija bila potrjena in vsiljena Italiji, kot je rekel Fanfani, za "trdno vlado enega petletja".

Končno pa smo tudi slišali v Trstu, kako si Almirante zamišlja zatiranje svoboščin. Če Gedda trdi, da je razporoka

"rak družbe", smo za njegovega prijatelja Almiranteja postali Slovenci "bacil Trsta". V besedišču ni velikih razlik, nameni pa so isti.

Kaj pa demokristjani?

Med njimi vlada predvsem velika zmeda, ker se velik del članov in tudi voditeljev ne strinja s Fanfanijevo osebno pobudo in križarskim tonom, ki spravlja v nevarnost celo levosredinsko zavezništvo z laičnimi strankami.

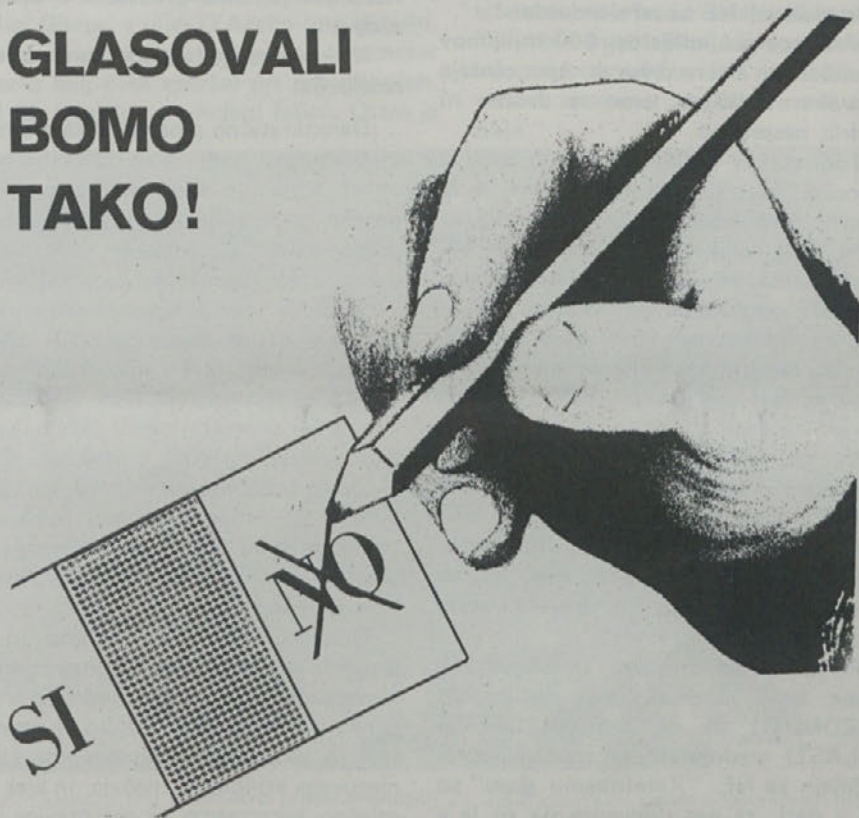
Argumenti DC so šibki. V glavnem trdijo, da je razporoka nevarnost za družbo, pri tem pa pozabljajo, da se družine razhajajo dolgo PRED razporoko, s formalno pravno ločitvijo, ki jo italijanski civilni zakonik dopušča že več desetletij.

DC računa predvsem na nevednost množic, zato se skrbno izogiba obveščanja javnosti in volilcev o VSEBINI ZAKONA.

Dokazano je namreč, da se ljudje najprej čustveno opredeljujejo, če jim pa nekdo razloži, kaj v resnici določa zakon o razporoki, so takoj zanj.

Mar naj kristjan, ki mu je ljubezen do bližnjega najvišja zapoved, dopušča prisilno enotnost v družini, če je mož

**GLASOVALI
BOMO
TAKO!**

poskusil umoriti svojo ženo? Ali če jo je navajal k prostituciji? Če je skušal ali posilil hčerko? Če je bil obsojen na dosmrtno ječo?

Ko ljudje izvedo, da je prav to vsebina zakona "Fortuna - Spagnolli" se v veliki večini opredeljujejo, saj vedo, da je enotnost družine predvsem stvar trdne volje, ljubezni in medsebojne vzajemnosti, ne pa vsiljene enotnosti.

VSILJENA ENOTNOST JE NAMREČ LE PRAVNO POTRJENA HINAVSKA LAŽ. V resnici se družine kljub temu razdirajo, zakonci pa si ustvarjajo nove družine, "na koruzi".

Klerikalcem je torej prej za hinavsko laž, češ da so družine z odpravo zakona o razporoki varne, kar pa ni res. Varne bi bile, če bi jim družba zagotovila ustrezne materialne in družbene storitve, vzgojo, zdravstveno oskrbo, delo za vse, stanovanja, šole, vrtce itd. In tudi v tem primeru bi kljub temu ostalo nekaj primerov (teh je že sedaj malo) ljudi, ki so se v svoji prvi izbiri ZMOTILI. To zmoti bodo kljub vsemu morali drago plačevati, saj je treba na razvezo zakona čakati pet, šest ali celo sedem let. To pa ni malo. Če je v družini le trohica ljubezni ostala, se zakonca v tem obdobju lahko spet pomirita, v nasprotnem primeru pa sodnija le ugotovlja, da je ločitev neizogibna.

In še nekaj. Za vernike je NEZMOTLJIVOST lastnost, ki človeku ni lastna. Samo Bog je, po njihovih trditvah, nezmotljiv. Zakaj bi torej ljudem ne ODPUSTILI, če so se zmotili v svoji življenjski izbiri. Mar ni za kristjane zakon USMILJENJA eden izmed temeljnih krepostnih načel?

Vse to so, torej, argumenti, ki se jih katoličani zavedajo, ko napovedujejo, da bodo glasovali NE na referendumu.

Več kot pol milijarde, 600 milijonov katoličanov, živi v državah, kjer obstaja razproka. In kljub temu se družba ni razdrla, nasprotno.

Tudi cerkev v državah, kot so Belgija, Francija, Avstrija ni zahtevala, naj se iz državne zakonodaje odpravi razporka.

Ni torej naključje, če ostaja Pavel VI. in Vatikanski vrh ob strani, kampanjo pa prepušča reakcionarnim škofom Sirijevega ali Santinovaga kova. Pavel VI. dobro ve, da igra katoliška cerkev v Italiji nevarno igro, ki se ji lahko maščuje drugod v Evropi.

Kaj bi, recimo, rekla Cerkev, če bi muslimanski fanatik Geddafi v Libiji **PO LOGIKI VERSKE NESTRPNOSTI VEČINE** vsilil tam živeči katoliški verski manjšini mohamedanske običaje, kot so mnogoženstvo, pregon iz družine, obrezovanje itd.?

Pri nas, med Slovenci, se iskreni kristjani, tisti, ki vero zares čutijo kot **VREDNOTO** in ne kot **SREDSTVO OBLASTI** srednjeveškega značaja, opredeljujejo za NE. "Katoliškemu glasu" so trn v peti, za nas, Slovence pa so le v ponos, ker tudi kulturo naše manjšine

bogate s pomembnim prispevkom resnično občutenih vrednot, ki smo jih prej pogrešali.

"Katoliški glas" po nojevsko skriva glavo v pesek in skuša ljudem prikriti dejstvo, da je dejansko trobil v isti rog z Almirantejem, ki je odprl kampanjo za referendum z geslom o "uničenju slovenskega bacila".

Almirante je dovolj jasno povedal: "Če bomo v Trstu glasovali "da" na referendumu, do to glas proti komunistom, proti Slovanom, proti Jugosloviji". Zdaj vemo, kam bodo prištevati redke "da", ki bi se po nesreči pojavili v naših vaseh.

Sama pamet, zdrava logika, zakon strpnosti in demokratičnosti narekujejo torej Slovincem edini pošten glas na referendumu: NE.

Za NE so komunisti.

Za NE so demokratični slovenski katoličani.

Za NE so kulturni dejavniki in prosvetni delavci.

Za NE so antifašisti.

Za NE so manjšinske organizacije.

Za NE so socialisti.

Za NE so Slovenci, ker so manjšina.

NE, torej.

Kongres sekcije KPI na Opčinah

Tudi openski komunisti smo imeli svoj kongres, na katerem so proučili sedanje krajevne in splošne politične probleme. Razprava je tekla predvsem o upravnih zadevah.

Na kongresu je bila odobrene naslednja resolucija:

Demokratično gibanje, v katerem imajo komunisti vodilno in odločilno vlogo in ki zasleduje socialistično preosnovo družbe, se razvija kot vsakdanji boj za gospodarske in socialne reforme, za državljanske svoboščine, proti fašizmu.

Sredstvo za demokratizacijo našega življenja je tudi decentralizacija upravne oblasti. V tem okviru smo dosegli decentralizacijo občinske uprave z ustanovitvijo konzult in decentralizacijo deželne uprave z ustanovitvijo gorskih skupnosti.

Demokratičen pomen obeh ustanov je v tem, da omogočata bolj neposredno udeležbo prebivalstva pri reševanju problemov lastnega gospodarsko družbenega in kulturnega razvoja.

Openski komunisti vztrajno in tudi uspešno delujemo v naši konzult, kjer se zavzemamo za izvajanje področnih gradbenih načrtov, za zaščito Krasa kot zaščito okolja in predvsem kot zaščito njegovega etničnega značaja, in kjer se na splošno zavzemamo za vse pravice občanov. (Med uspehi beležimo, da je kon-

zulta za vzhodni Kras sprejela naš sklep, da pristojne oblasti preuredijo v spomenik kraj ustrelitve enainsemdestih talcev in štirih žrtev drugega tržaškega procesa).

Vendar je potrebno, da najdemo novih oblik dela, ker moramo seznanjati vse prebivalstvo z delom naše skupine, s problemi, ki jih lahko rešuje konzulta, in pritegovati čim več ljudi k njenemu delu. Ravno tako bo naša naloga pritegovati čim več ljudi v delo, ki ga bomo razvijali v naši gorski skupnosti.

Primer, kako je mogoče prisiliti upravno oblasti, da nekaj stori za reševanje naših konkretnih problemov, je ustanovitev zadruga za gradnjo ljudskih stanovanj "Štajpce". S tem, da smo ustanovili zadruge, ki uspešno razvija svoje delo, nismo samo rešili stanovanjsko vprašanje mnogih sovaščanov, ampak smo tudi prisilili oblasti, da se je sploh lotila vprašanja gradnje ljudskih stanovanj na podeželju.

Komunisti delujemo v vseh demokratičnih organizacijah. V zadnjem času je bilo naše delo še posebno vidno v novejših organizacijah kot sta združenje staršev in (v pripravljanju) združenje upravičenih posestnikov.

V teh organizmih se zavzemamo za reševanje problemov, ki se ne nanašajo samo na gospodarske in družbene plati našega življenja, ampak tudi in na prvem mestu se zavzemamo za naše narodnostne pravice. Na primer boj proti naupravičenemu in za nas škodljivemu razlaščenju naše zemlje je obenem boj za gospodarsko korist našega človeka in za naše prizadevanje za uresničevanje naših jezikovnih in sploh kulturnih zahtev, npr.: dvojezičnosti, celodnevni pouk na naših šolah, ali naš pritisk na oblast, da gmotno podpira naše kulturne ustanove.

Naše sedanje zelo važno politično delo je propaganda ob prihodnjem referendumu. Naša sekcija je že začela delo, da pojasnjuje ljudem pomen referenduma, da dela torej propagando za "NE".

Važen dogodek je bila svečanost ob tridesetletnici ustrelitve 71 talcev na Opčinah. Ob tem se najprej zahvaljujemo komunistični skupini v občinskem svetu, ki je zahtevala in dosegla, da je občinska uprava poskrbela za očiščenje prostora ob spomeniku.

Ob tej priložnosti smo pozdravili tovarša senatorja Umberta Terracinija, ki je z zavzetimi besedami počastil in obudil spomin na žrtve fašističnega nasilja. Senator Terracini je orisal politični položaj v državi in je o zadnjem sporu med Italijo in Jugoslavijo poudaril, da se mora ta spor rešiti miroljubno in v korist sožitja med obema narodoma. Poudarjamo nujnost, da obe vladi čimprej rešita nastali spor in uredita vprašanje meje po že prevzetih obveznostih. To je edina pot, po kateri je mogoče ohraniti mirno sožitje med obema narodoma.

Svečana proslava 25. aprila

Ganjeni smo prisluhnili besedi in pesmi v tržaškem občinskem gledališču "Giuseppe Verdi"

Protifašistični Trst je slovesno proslavil letošnji 25. april, obletnico zmage odporiškega gibanja in partizanske vojske. Osrednja manifestacija je bila v Verdijevem gledališču, ki je bilo do zadnjega kotička zasedeno.

Manifestacijo je odprl predsednik podrajinskega vodstva zveze partizanov - ANPI Arturo Calabria. V nagovoru je prikazal pomen shoda in njegovo aktualnost. Spomnil se je padlih v boju za svobodo in omenil delež, ki so ga v tem boju dali tesno združeni slovenski in italijanski borci in aktivisti. Obsodil je grožnje, ki jih je pred kratkim izrekel fašistični korovodja Almirante.

Na manifestaciji je v slovenščini govoril občinski odbornik Dušan Hreščak. Med drugim je poudaril, da je bila fronta svobodoljubnih narodov v resnici nepremagljiva, ker je bila nosilka najbolj človečanskih vrednot svobode in humanizma. Na osnovi teh vrednot se je porodila nova Evropa in se gradila nova Italija.

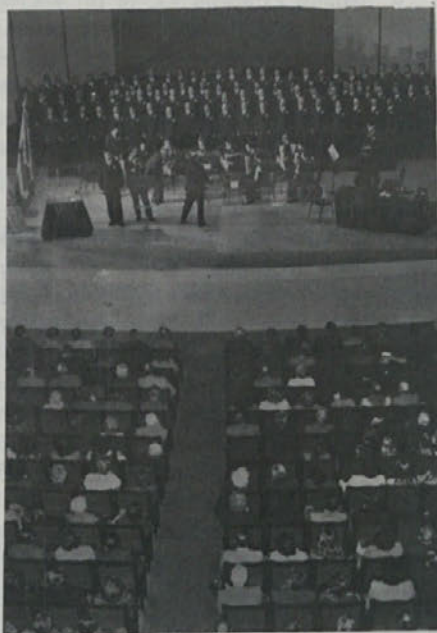
Osrednji del govora je Dušan Hreščak posvetil sedanjim perečim vprašanjem. Dejal je: "S trpkostjo v srcu ugotavljamo, da se po skoraj 30 letih še vedno srečujemo z zločinsko dejavnostjo ostankov fašizma. Iz tega izhaja, da z našo demokracijo nekaj ni v redu, če je danes mogoče celo nekaj takega, kar se je pred dnevi zgodilo v našem mestu, ko si je fašistični kolovodja drznil groziti Slovincem in pozvati ne le svoje pajdaše, ampak celo organe oblasti, naj obračunajo s "slovenskim bacilom".

Mnenja smo, da se demokratična javnost in tudi oblasti morajo zamisliti nad tako očitno zlorabo demokratičnih svoboščin, nad tako brutalnim napadom ne le na osebno varnost Slovencev, ampak hkrati tudi na osnovne pravice vseh demokratičnih državljanov".

"Gre za nevarno igro z ognjem - tako je poudaril govornik - in mi, ki smo ta ogenj že okusili, bomo pač morali, če se pristojne oblasti ne bodo zganile, poskrbeti za lastno samoobrambo".

Govornik se je v svojem govoru dotaknil tudi perečega vprašanja odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Med drugim je dejal, da tudi pri skalitvi dolgoletnih dobrih odnosov med obema državama in med italijanskimi in jugoslovanskimi narodi imajo svoje prste vmes fašisti in tisti krogi, ki jim je sodelovanje med obema državama trn v peti.

Senator Paolo Sema je na začetku svojega govora dejal, da se danes ne spominjamo samo preteklosti kot nekaj oddaljenega. Pri tem gre za nekaj aktualnega. Danes lahko govorimo o novem odporištvu, katerega nosilec je skupaj s

starimi borci tudi mladina, ki aktivno spremlja ne le lokalne temveč tudi svetovne dogodke, kar potrjuje zanimanje za Vietnam, Čile, Grčijo itd.

Ko je senator Sema govoril o osvobodilnem boju pri nas, se je spomnil raznih dogodkov izpred trideset let. Omenil je prve žrtve fašizma, mučenike, ki so jih fašisti ustrelili v Bazovici, Tomažiča in tovariše, ki so bili ustreljeni na Opčinah, Gortana in druge; spomnil se je talcev, deportirancev in političnih preganjancev, ki jih je sodilo zloglasno posebno sodišče; spomnil žrtev, ki so bile poginane v smrt v ulici Ghega, v ulici D'Azelio in v Rižarni.

V drugem delu govora se je senator Sema dalj časa zadržal pri provokacijah, ki jih izvajajo potuhnjeni fašisti. Ostro je

obsodil te provokacije, atentate in napade; ostro je grajal oblasti, ker so dovolile, da je misovski prvak Almirante grozil Slovincem in žalil protifašistični Trst, ki je bil za zasluge v osvobodilnem boju odlikovan z zlato kolajno.

Senator Sema je omenil tudi sedanji spor med Italijo in Jugoslavijo zaradi vprašanja meja. Poudaril je, da ta spor ne sme prizadeti bratstva med narodi, ki je bilo skovano v krvavem osvobodilnem boju. Vprašanje se mora rešiti na miroljubni način in v interesu pomiritve ter miroljubnega sožitja.

V nadaljevanju svojega govora se je senator Sema dotaknil tudi bližnjega referenduma. Rekel je, da se nasprotniki razporoke poslužujejo referendumu za ločevanje ljudskih in delavskih množic. Reakcionarne sile z referendumom zasledujejo druge cilje. Zato, tako je podčrtal, morajo vsi, ki jim je stvar svobode in demokracije pri srcu, 12. maja glasovati NE!

Slovesnost v Verdijevem gledališču je zaključil Tržaški partizanski pevski zbor, ki ga vodi Oskar Kjuder. Zbor je ob spremljavi glasbenega ansambla in recitatorjev, ki sta izvajala svoj program v slovenskem in italijanskem jeziku, zapel vrsto partizanskih in odporiških pesmi raznih narodov. Pesmi so mogočno donele in ustvarile veliko navdušenje med poslušalci.

Manifestacija v Verdijevem gledališču je bila zares veličastna in vsi, ki so se je udeležili, se je bodo vselej radi spominjali. To je bila manifestacija živega antifašizma in spontane navezanosti na slavna ter še vedno aktualna izročila osvobodilnega boja.

Protifašistični Trst je slovesno proslavil letošnji 25. april, obletnico zmage odporiškega gibanja in partizanske vojske v Italiji. Osrednja prireditev je bila v občinskem gledališču Verdi, ki je bilo do zadnjega kotička zasedeno. To je bila zares spontana manifestacija.

Protest Tržaškega partizanskega pevskega zbora

Pevci Tržaškega partizanskega pevskega zbora - bivši borci za svobodo in njihovi svojci, zbrani na izrednem sestanku v Bazovici dne 22. aprila 1974, so z ogorčenjem komentirali izjave fašističnega prvaka Almiranteja z dne 18. aprila t.l., ko je na izzivalnem shodu v Trstu zagrozil z iztrebitvijo "slovenskega bacila". To pomeni, da je pozival svoje pajdaše, naj fizično obračunavajo s pripadniki naše narodnostne skupnosti, kar spominja na obdobje Mussolinijeve diktature, ko so tolpe istega kova zažgale Narodni dom, ko so našim ljudem dajali piti ricinusovo olje, ko so morili zavedne Slovence in požigali njihove domačije. Uporna Bazovica, kjer imajo partizanski pevci svoj domicil, je najzgovornejša priča o takratnih početjih fašističnih zločinov. Gorje, če bi se kaj takega ponovilo.

Zato vsi pevci in njihovi svojci, kot en mož, organizirani v svojem sestavu, da opravljajo plemenito poslanstvo z negovanjem in širjenjem borbenih tradicij, odločno zahtevajo od vlade in njenih organov, da ostro ukrepajo proti fašističnemu prvaku Almiranteju. Potrebno je predvsem zaradi ljube-ga miru, zaradi vsedravnih interesov v odnosu na sosedno republiko Jugoslavijo, da se temu zagrizenemu sovražniku naših ljudi prepove vsekršen nadaljnji javni nastop v Trstu, v mestu, ki je bilo za svoje odporiško gibanje odlikovano z zlato kolajno, v mestu, za katerega osvoboditev je padlo v bojih z nacifašističnimi okupatorji več kot osem tisoč pripadnikov naših narodov. Kaj je bil takrat Almirante je dobro znano in kaj bi dandanes zopet želel, je sam povedal. To so več kot zgovorni dokazi, da se z vso svojo stranko vred, na osnovi določil protifašistične ustave italijanske republike začne preganjati ter da se prepovejo enkrat za vselej vsekršni poskusi obnavljanja fašizma.

Pevci Tržaškega partizanskega pevskega zbora in njihovi svojci

Koncert zbora Valentin Vodnik v Križu

V nedeljo, 21. aprila t.l. je bil v Ljudskem domu v Križu celovečerni koncert moškega pevskega zbora Valentin Vodnik iz Doline. Prireditelj je organiziralo tamkajšnje prosvetno društvo Vesna. Pobuda je vsestransko pozitivna, kajti pravilno in potrebno je čedalje tesnejše sodelovanje med našimi prosvetnimi društvi.

Program, ki so ga izvajali dolinski pevci pod vodstvom Ignacija Ote, je bil pester, bogat in kvaliteten. Na željo hvaležnih poslušalcev je zbor moral več pesmi ponoviti.

Ob zaključku koncerta sta dolinske pevce pozdravila predstavnik društva Vesna Vladimir Tence in zborovodja Frančko Žerjav. Izrazila sta željo, da bi v bodoče društvi tesneje sodelovali.

V novi tovarni velikih motorjev "Grandi motori" v Trstu so odkrili spominsko obeležje padlim v NOB in umrlim v koncentracijskih taboriščih. Spominske svečanosti so se udeležili predstavniki sindikatov, bivših partizanov in enotnega odbora proti fašizmu in zatiranju in, delavci, ki so zaposleni v omenjenem obratu

Gostovanje v delavskih Trbovljah

Pevska zbor Vesna iz Križa in Primorec iz Trebč, ki ju vodi Frančko Žerjav, sta bila v soboto, 20. aprila t.l. v gosteh pri Delavskemu prosvetnemu društvu Svoboda II. v Trbovljah. Oba naša zbora sta se v Trbovljah predstavila s prenovljenim in pestrim sporedom ponaredelih, borbenih in sodobnih pesmi. Poslušalci, med katerimi je bilo mnogo pevcev (v Trbovljah delujejo kar trije zbora), so izvajanje naših zborov spremljali z veliko pozornostjo.

Prvi del sporeda je izvajal moški zbor Vesna iz Križa, v drugem delu pa se je predstavil zbor Primorec in Trebč najprej v ženski in nato v mešanem sestavu. Spored sta zaključila oba zbora skupaj.

Gostitelji so naše pevce izredno tople sprejeli. Že ob izstopu iz autobusa so simpatična dekleta pevcem in pevkam pripele na grumbnico rdeč nageljček. Pred koncertom je gostom na čast zapel zbor Svoboda II., zborovodja prof. Stane Ponikvar pa je izrekel dobrodošlico. Spregovoril je tudi član predsedstva SPZ iz Trsta Mirko Kapelj. Ob zaključku sporeda so predstavniki zborov podarili društvu gostitelju lep akvarel Roberta Hlavatyja. Naše pevce so pozdravili tudi predstavniki občinske kulturne skupnosti, pevskega zbora Zarja in pevskega zbora Slavček in Trbovelj.

S srečanja v Trbovljah so naši pevci odnesli izredno lepe spomine.

VRH — vas, ki stoji na skrajnem robu slovenskega Krasa in pripada občini Sovodnje — ima lep spomenik padlim partizanom in žrtvam nacifašizma. Ta spomenik, izdelan po načrtu arhitekta Jožeta Ceja iz Gorice, je bil slovesno odkrit v soboto, 20. aprila t.l. Ob tej priliki je bila slovesnost, katere se je udeležila velika množica slovenskih in italijanskih antifašistov. Slovesnosti so se udeležili tudi številni prestavniški oblasti, krajevnih uprav, družbeno - političnih in kulturnih organizacij, gostje iz SR Slovenije, generalni konzul SFRJ v Trstu Boris Trampuž, prestavniki združenja partizanov - ANPI in drugi.

Na slovesnosti so govorili: dr. Venko Devetak, predstavnik odbora za postavitev spomenika, dr. Polde Devetak, predsednik krajevnega prosvetnega društva Danica, sovojenjski župan Jože Češčut, predsednik in podpredsednik pokrajinskega vodstva ANPI iz Gorice Fantini-Sasso in Ladi Dornik, poslanec Albin Škerk in podtajnik notranjega ministrstva senator Bruno Lepre. Sodelovali so: učenci krajevnih osnovnih šol, in domači pevci, moški pevski zbor Oton Župančič in Štandreža, Tržaški partizanski pevski zbor in godba na pihale iz Doberdoba. Verski obred je opravil župnik Jože Jurak.

Kot v številnih drugih vaseh na kraški planoti se je osvobodilno gibanje tudi na Vrhu začelo razvijati že v letih 1941-42. Domačini so prispevali denar za vzdrževanje partizanskih skupin, ki so že tedaj delovale na Primorskem.

Novembra 1942 je bil na Vrhu ustanovljen prvi odbor OF, marca 1943 pa je bila ustanovljena sedemčlanska komunistična celica. Istočasno je v tej vasi začela delovati tudi partizanska kurirska postaja (karavla) P-15. Ta postaja je delovala do konca vojne. Aprila 1943 sta bili ustanovljeni krajevni sekciji mladinske in

Veličastno slavlje na Vrhu

ženske zveze, kmalu po 8. septembru 1943, pa je začela delovati tudi skojevska organizacija.

V znani goriški fronti, septembra 1943, je sodelovalo tudi 15 mladincev iz Vrha.

Po zlomu goriške partizanske fronte so nacisti izvedli zločinski obračun v Doberdolu in deloma tudi na Vrhu kjer so požgali eno domačijo, njenega gospodarja, Jožeta Devetaka, pa ustrelili.

Januarja 1944 je tudi na Vrhu začela delovati slovenska šola. Pobudo za njeno ustanovitev je dala OF. Ta šola je delovala do osvoboditve.

Zadnje dni aprila 1945 so se na Vrhu pojavili četniki (belogardisti so ustanovili svojo postojanko že v jeseni 1944). To je hudo oviralo razvoj dejavnosti osvobodilnega gibanja. Kljub temu pa je ostala zveza med Fuřlanijo in IX. korpusom nepretrgana. Četniki so ubili domačina Stanka Cotiča.

Vrh, ta mala kraška vas je v boju za svobodo dala pomemben delež, kar med drugim potrjuje tudi dejstvo, da je žrtvovala 15 ljudi.

Padli so: Ivan, Ludvik, Marica in Valentin Cotič, Florijan Černic, Jože Devetak (Blažev) in Jože Devetak (Zenetov), Ivan Grilj, Juren Dominik in Franc Semolič; v nacističnih koncentracijskih taboriščih pa so umrli odnosno padli kot talci: Ferdinand in Stanko Cotič, Avgust in Jože Devetak in Kriřtov Lavrenčič.

Dr. Venko Devetak je kot predstavnik odbora za spomenik med drugim dejal, da so vrhovski domačini pred štirimi leti sklenili, da se oddolžijo spominu padlih. Za gradnjo spomenika so vaščani prispevali 1.500.000 lir ter opravili nad tisoč ur prostovoljnega dela.

Župan Jože Češčut je govoril o deležu sovojenjskih občanov v boju za svobodo.

Da je ta delež izredno velik, potrjuje že dejstvo, da je izgubila 101 občana.

Predsednik prosvetnega društva Danica dr. Polde Devetak je govoril o težavnem razvoju vasi, ki je bila med prvo svetovno vojno do tal porušena. Govoril je tudi o vlogi, ki jo je imelo in jo še ima krajevno prosvetno društvo.

Predsednik goriške pokrajinske zveze ANPI Fantini-Sasso je podčrtal, da moramo čuvati enotnost med Slovenci in Italijani, ki je bila skovana v krvavem boju za svobodo. Poudaril je, da so tisti, ki tudi danes rovarijo proti tej enotnosti in proti sosednji Jugoslaviji, izročili deželo nacistični Nemčiji.

Podpredsednik goriške pokrajinske zveze ANPI Ladi Dornik je opozoril na nevarnost, ki jo še vedno predstavlja fašistična drhal, kar je potrdil tudi misovski kolovodja Almirante med svojim nedavnim obiskom v Trstu, kjer je ščuval proti enotnosti med Slovenci in Italijani, grozil Slovincem.

Senator Bruno Lepre je govoril o sodelovanju med slovenskimi in italijanskimi partizani v boju za svobodo in med drugim poudaril, da je odprta meja med Italijo in Jugoslavijo sad težkih bojev, ki ga je treba očuvati.

Poslanec Albin Škerk se je v svojem daljšem govoru dotaknil številnih aktualnih vprašanj. Med drugim je dejal:

“Fašistična drhal, ki je bila pred mnogimi leti poražena, ponovno dviga glavo in ogroža demokratično ureditev v državi. V okviru provokacij, ki jih počenjajo fašisti, spadajo tudi številni atentati, izzivanje, mazanje dvojezičnih napisov in oskrnjevanje partizanskih spomenikov.

Fašistično zborovanje v Trstu, na katerem je govoril Almirante, predstavlja zlasti za Slovence resno grožnjo in hudo žalitev za osvobodilno gibanje. Ta fašistični kolovodja, morilec partizanov in rodoljubov, ki so nasprotovali nacifašizmu, je grozil Slovincem tudi s fizičnim obra-

čunavanjem. Žalil je komuniste in jim očital, da so odgovorni za to, da so se predstavniki Slovencev 'vrinili' v izvoljene organe oblasti. Rekel je, da je 'treba uničiti nosilce slovenskih bacilov'. Govoril je podobno kot njegov predhodnik Giunta, požigalec slovenskega Narodnega doma v Trstu, ki je Slovence imenoval 'trop brez imena'. Zaradi tega, tudi s tega mesta, s te spominske slovesnosti, dvigamo ogorčen protest".

V nadaljevanju svojega govora je poslanec Škerk med drugim dejal: "Nadaljevati moramo odločen boj proti fašizmu, utrjevati moramo enotnost med Slovenci in Italijani, zavzemati se za krepitev prijateljstva in miroljubnega sožitja med narodi.

Almirantejev prihod v Trstu je imel še druge cilje, kar je potrdilo tudi hujskanje svojih pristašev in drugih desničarskih krogov proti socialistični Jugoslaviji.

Zelo smo zaskrbljeni zaradi razpleta dogodkov v zvezi z obmejnimi sporom. Zares absurdno in škodljivo je pogrevati vprašanja meja. V nevarnosti so pridobitve dobrih sosedskih odnosov. Pravno dlakocepstvo podžiga napetost, oživlja nacionalistične pohlepe in nevarne iluzije desničarskih skrajnežev. Zatorej, poudarjamo: to vprašanje je treba na miroljuben način čimprej rešiti".

V svojem govoru se je poslanec Škerk dotaknil tudi drugih aktualnih vprašanj, med katerimi je tudi bližnji referendum. Med drugim je dejal:

"Kot antifašisti in napredni ljudje čutimo dolžnost, da se aktivno vključimo v sedanji volilni boj. Vse Slovence vabimo, naj na referendumu glasujejo proti ukinitvi zakona o razporoki. Za nas, ki smo se udeležili osvobodilnega boja in smo prežeti z demokratičnimi načeli, ne sme biti nobenega dvoma o tem, za kaj naj se izrečemo na referendumu.

Kot pripadniki narodnostne, še vedno zapostavljane in neenakopravne manjšine se vključujemo v splošen boj italijanskih naprednih sil. Te sile se borijo - in skupaj z njimi se borimo tudi mi Slovenci - za družbene reforme, za prenovitev zdravstvene službe, šolstva, javnih, prevozov itd. Prav zaradi tega, ker smo kot manjšina še vedno zapostavljani in neenakopravni moramo v še večji meri kot doslej sodelovati z italijanskimi demokratičnimi in naprednimi silami v tem boju. In v okvir tega boja postavljamo tudi naše zahteve po splošni zaščiti naših pravic, po globalni rešitvi naših nacionalnih vprašanj. Ta boj nam je v zadnjem času prinesel nekaj konkretnih sadov: 12 decembra preteklega leta je bil sprejet zakon, ki dopolnjuje ureditev slovenskega šolstva v tržaški in goriški pokrajini, pred kratkim pa je bil sprejet zakonski predlog glede novega zakonika. Ta predlog predvideva uporabo jezika nacionalnih manjšin na sodiščih. Ti uspehi, četudi so fragmentarni, nas morajo opogumljati v nadaljnjih bojih.

Spoštujte naravo!

Tržaška pokrajinska uprava, soglasno z vsemi občinami, Avtonomno leto-viščarsko ustanovo iz Trsta, Milj in občine Devin-Nabrežina, in Pokrajinsko turistično ustanovo, v želji, da bi v državljanovih vzbudila vedno večje spoštovanje do lastnega ozemlja, ponavlja svoj poziv vsem, ki v lepih dneh hodijo na izlete.

Turiste in navadne izletnike, ki si po tednu dela želijo razvedrila, opozarja, naj v čim večji meri spoštujejo naravno okolje, naj se zavedajo, da je naše okolje pomembno bogastvo in da ga moramo nespremenjeno predati našim otrokom, da bodo lahko popolnoma uživali v njem.

Zato jih prosi, da se vzdržijo vseh onih dejanj, ki so pravi atentat na ekološko ravnovesje: prižiganje ognja, puščanje neuporabnih predmetov, trganje pogankov, ustavljanje avtomobilov na travnikih in predvsem vstop na zasebna zemljišča in poškodovanje kultur (členi 635, 637 in 639 kazenskega zakonika).

Turiste, ki se peljejo k mejnim prehodom, toplo prosimo, naj ne puščajo odpadkov ob cestah, da se ne bi ob robovih najvažnejših cest ustvarila smetišča.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

Henrik Ibsen
STRAHOVI

V petek, 3. maja ob 20.30 ABONMA
RED A - premierski

v soboto, 4. ob 20.30 - abonma red B
v nedeljo, 5. ob 16. uri - abonma red C

PREDSTAVA V GLEDALIŠČU "VERDI" V GORICI

v četrtek, 9. maja ob 20.30 - abonma red
A - mesto - okoliški in mladinski.

V SPOMIN

Tovariša Mirko in Slavko Žerjal se spominjata svojih staršev: Ane Žerjal, ki je umrla pred štirimi leti in Alojza Žerjal, ki je umrl pred osmimi leti. V počastitev njunega spomina darujeta 5.000 lir za sklad Dela.

Boljunec - Boršt, 20. aprila 1974.

V počastitev spomina Ane Kozina poročene Žerjal daruje Mario Kozina iz Boljunca 2.500 lir za sklad Dela.

Umrla je tov. Marija Slavec iz Doline. Uredništvo Dela pošilja tov. Dragu, Nardiju in ostalim žalujočim svojcem iskreno sožalje.

V počastitev spomina drage mame daruje tov. Drago Slavec iz Doline 15.000 lir za sklad Dela, tov. Nardo pa 5.000 lir za sklad Dela.

Tov. Drago je daroval tudi 15.000 lir za sekcijo KPI v Dolini.

TRŽAŠKI PARTIZANSKI

PEVSKI ZBOR

priredi

1. maja

PARTIZANSKI MITING

V BAZOVICI

Poleg zbora, recitatorjev;

in ansambla TPPZ

bosta na mitingu nastopila:

Tržaška folklorna skupina

in godba na pihala iz Ricmanj

Govorila bosta:

poslanec ARRIGO BOLDRINI

predsednik vsedržavnega
združenja ANPI
in

VLADIMIR KENDA

član pokrajinskega vodstva ANPI

Začetek ob 14. uri

Po končanem sporedu bo prosta zabava.
Ingral bo ansambel pomlad iz Ricmanj.

Vljudno vabljeni

ČESTITKE

Tovariš Ivan Kalin z Opčin je pred dnevi slavil svoj 85. rojstni dan. Openska sekcija KPI, prijatelji in znanci mu iskreno čestitajo in želijo, da bi v zdravju in zadovoljstvu slavil še mnogo lepih jubilejev. Čestitkam in željam se pridružuje tudi uredništvo Dela.

Slavljenec je ob svojem življenjskem jubileju prispeval 5.000 lir za komunistični tisk.

D E L O - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047,
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tiskarna Riva, Trst,
Ulica Torrebianca 12